

פרשת שופטים – שישי

(ד) לֹא תִסֵּיג גְּבוּל רַעְךָ אֲשֶׁר גָּבְלוּ רֵאשִׁים בְּנִחְלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאַרְצֵן אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ: ס

פס"א ◀ לא תסיג גבול. לשון נסגו אחר כשמחזיר סימן חלקת הקרקע לאחר לתוך שדה חברו למען הרחיב את שלו, והלא כבר נאמר: "ולא תגזל". מה תלמוד לומר לא תסיג למד על העוקר תחום חברו שעובר בשני לאוין. יכול, אף בחוץ לארץ תלמוד לומר: בנחלתך אשר תנחל וגו'. בארץ ישראל עובר בשני לאוין בחוץ לארץ אינו עובר אלא משום לא תגזל:

(טו) לֹא־יָקוּם עַד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל־עוֹן וּלְכָל־חַטָּאת בְּכָל־חַטָּא אֲשֶׁר יַחַטָּא עַל־פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל־פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר:

פס"ב ◀ עד אחד. זה בנה אב כל "עד" שבתורה שנים, אלא אם כן עון ולכל חטאת. להיות חברו נענש על עדותו לא ענש גוף ולא ענש ממון, אבל קם הוא לשבועה אמר לחברו: תן לי מנה שהלויתך, אמר לו: אין לך בידי כלום, ועד אחד מעידו שיש לו חייב לשבע לו: על פי שני עדים. ולא שיכתבו עדותם באגרת וישלחו לבית דין ולא שיעמד תרגמן בין העדים ובין הדנים:

(טז) כִּי־יָקוּם עַד־חָמֵס בְּאִישׁ לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה:

פס"ג ◀ לענות בו סרה. דבר שאינו שהוסר העד הזה מכל העדות הזאת. כיצד שאמרו להם: והלא עמנו הייתם אותו היום במקום פלוני:

(יז) וְעַמְדוּ שְׁנֵי־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בַּיָּמִים הָהֵם:

פס"ד ◀ ועמדו שני האנשים. בעדים הפתוב מדבר ולמד שאין עדות בנשים ולמד שצריכין להעיד עדותן מעמד: אשר להם הריב. אלו בעלי הדין: לפני ה'. יהיה דומה להם כאלו עומדין לפני המקום, שנאמר: בקרב אלהים ישפט: אשר יהיו בימים ההם. יפתח בדורו כשמואל בדורו צריך אתה לנהוג בו כבוד:

(יח) וּדְרָשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הַיָּטִב וְהַנָּה עַד־שֶׁקָר הַעֵד שֶׁקָר עָנָה בְּאִחִיו:

פס"ה ◀ ודרשו השופטים היטב. על פי המזמין אותם שבודקים וחוקרים את הבאים להזמם בדרישה וחקירה: והנה עד שקר. כל מקום שנאמר עד בשנים הפתוב מדבר:

(יט) וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כְּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבַעֲרַת הָרַע מִקִּרְבּוֹ:

פס"ו ◀ כאשר זמם. ולא כאשר עשה מכאן אמרו: הרגו אין נהרגין: לעשות לאחיו. מה תלמוד לומר לאחיו למד על זוממי בת כהן נשואה שאינם בשרפה אלא כמיתת הבועל שהיא בחנק, שנאמר: "היא באש תשרף" היא ולא בועלה. לכך נאמר כאן "לאחיו" כאשר זמם לעשות לאחיו ולא כאשר זמם לעשות לאחותו, אבל בכל שאר מיתות השנה הפתוב איש לאשה וזוממי אשה נהרגין כזוממי איש, כגון שהעידוה שהרגה את הנפש שחללה את השבת, נהרגין במיתהה שלא מעט כאן אחותו אלא במקום שיש לקים בהן הזמה כמיתת הבועל:

(כ) וְהַנִּשְׁאָרִים יִשְׁמְעוּ וִירְאוּ וְלֹא־יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד בְּדָבָר הָרַע הַזֶּה בְּקִרְבּוֹ:

פס"ז ◀ ישמעו ויראו. מכאן שצריכין הכרזה איש פלוני ופלוני נהרגין על שהזממו בבית דין:

(כא) וְלֹא תַחֲוֹם עֵינֶךָ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עוֹן בְּעוֹן שֵׁן בְּשֵׁן יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרֶגֶל: ס

פס"ח ◀ עין בעין. ממון. וכן שן בשן וגו':

(כב) כִּי־תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבֶךָ וּרְאִיתָ סוֹס וָרֶכֶב עִם רֶב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶךְ מִאֲרֶץ מִצְרַיִם:

פס"ט ◀ כי תצא למלחמה. סמך הפתוב וציאת מלחמה לכאן לומר לך שאין מחסר אבר יוצא למלחמה. דבר אחר לומר לך, אם עשית משפט צדק אתה מבטח שאם תצא למלחמה אתה נוצח. וכן דוד הוא אומר: עשיתי משפט וצדק כל תניחני לעושקי: על אויבך. יהיו בעיניך כאויבים אל תרחם עליהם כי לא ירחמו עליך: סוס ורכב. בעיני חשובים כלם כסוס אחד. וכן הוא אומר: "והפית את מדין כאיש אחד". וכן הוא אומר: כי בא סוס פרעה. עם רב ממך. בעיניך הוא רב, אבל בעיני אינו רב:

(כג) וְהָיָה בְּקִרְבְּכֶם אֶל־הַמִּלְחָמָה וַנִּגַּשׁ הַכֹּהֵן וּדְבַר אֶל־הָעָם:

פס"י ◀ בקרבכם אל המלחמה. סמוך לצאתכם מן הספר מגבול ארצכם: ונגש הכהן. המשותף לךך והוא הנקרא משוח מלחמה: ודבר אל העם. בלשון הקדש:

(כד) וְאָמַר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קָרְבִּים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבֵיכֶם אֲלִירְךָ לְבַבְכֶם אֲל־תִּירְאוּ וְאֲל־תַּחֲפוּ וְאֲל־תַּעֲרֹצוּ מִפְּנֵיהֶם:

פס"י ◀ שמע ישראל. אפלו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד כדאי אתם שיושיע אתכם: על איביכם. אין אלו אחיכם שאם תפלו בידם אינם מרחמים עליכם, אין זו כמלחמת יהודה עם ישראל, שנאמר להלן: ויקומו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה וכל מערמיהם הלבישו מן השלל וילבישום וינעילום ויאכילום וישקום ויסכום וינהלום בחמרים לכל כושל ויביאום ירחו עיר התמרים אצל אחיהם וישובו שמרון. אלא, "על איביכם", אתם הולכים לפיכך התחזקו למלחמה: אל ירך ללבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו. ארבע אזהרות כנגד ארבעה דברים שמלכי העובדי כוכבים עושין: מגיפין תריסיהם כדי להקישן זה לזה כדי להשמיע קול שיחפזו אלו שכנגדו וינסו ורומסים בסוסייהם ומצהילין אותם להשמיע קול שעטת פרסות סוסייהם וצווחין בקולם ותוקעין בשופרות ומיני משמיעי קול: אל ירך ללבכם. מצהלת סוסים: ואל תחפזו. מקול הקרנות: אל תיראו. מהגפת התריסין: ואל תערצו. מקול הצווחה:

(ה) כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַהֵלֶךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם־אֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם:

פס"ב ◀ כי ה' אלהיכם וגו'. הם באים בנצחוננו של בשר ודם ואתם באים בנצחוננו של מקום פלשתים באו בנצחוננו של גלית מה היה סופו נפל נפלו עמו: ההלך עמכם. זה מחנה הארון:

(ו) וּדְבָרוּ הַשְּׁטָרִים לְדָבָר אֶל־הָעָם לֵאמֹר מִי־הָאִישׁ הִירָא וְרָךְ הַלֵּב יֵלֶךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא חָנָכוּ יָלָךְ וַיֵּשֶׁב אֶת־לֵבָב אָחִיו בְּלִבָּבוֹ:

פס"ג ◀ ולא חנכו. ולא דר בו. חנוך לשון התחלה: ואיש אחר יתנכנו. ודבר של עגמת נפש הוא זה:

(ז) וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר־נָטַע כָּרֶם וְלֹא חָלְלוּ יָלָךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן־יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יַחֲלִלְנֹו:

פס"ד ◀ ולא חללו. לא פדאו בשנה הרביעית, שהפרות טעונין לאכלן בדמים ולאכל הדמים בירושלים:

(ח) וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר־אַרְשׁ אִשָּׁה וְלֹא לָקַחָהּ יָלָךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן־יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקְחָנָהּ:

פס"ה ◀ פן ימות במלחמה. ישוב פן ימות שאם לא ישמע לדברי הכהן כדאי הוא שימות:

(ט) וַיִּסְפוּ הַשְּׁטָרִים לְדָבָר אֶל־הָעָם וְאָמְרוּ מִי־הָאִישׁ הִירָא וְרָךְ הַלֵּב יֵלֶךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יָמַס אֶת־לֵבָב אָחִיו בְּלִבָּבוֹ:

פס"ו ◀ ויספו השטרים. למה נאמר כאן ויספו מוסיפין זה על דברי הכהן שהכהן מדבר ומשמיע מן שמע ישראל עד להושיע אתכם, ומי האיש ושני ושלשי כהן מדבר ושוטר משמיע. וזה, שוטר מדבר ושוטר משמיע: הירא ורך הלבב. רבי עקיבא אומר: כמשמעו שאינו יכול לעמד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה. ר"י הגלילי אומר: הירא מעברות שבידו ולכך תלתה לו תורה לחזר על בית וכרם ואשה. לכסות על החוזרים בשביל עברות שבידם שלא יבינו שהם בעלי עברה והראוהו חוזר אומר: שמא כנה בית או נטע כרם או ארש אשה:

(י) וְהָיָה בְּכָל־תַּשְׁטָרִים לְדָבָר אֶל־הָעָם וַיִּפְקְדוּ שָׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם: ס

פס"ז ◀ שרי צבאות. שמעמידין ופקיין מלפניהם ומאחריהם וכשילים של שרצה לחזר הרשות בידו לקפח את שוקיו. ופקיין בני אדם עומדים בקצה המערכה לזקף את הנופלים ולחזקם בדברים: "שובו אל המלחמה ולא תנוסו". שתחלת נפילה נסה:

י לא תשני תחומא דחברך, דתחמו קדמאי באחסנתך, דתחסינ, בארעא, דיי אלהך יהיב לך למירתה.

טו לא יקום סהיד חד בגבר, לכל עוין ולכל חובין, בכל חטא, דיחטי: על מימר תרין סהדין, או על מימר תלתא סהדין יתקיים פתגמא.

טז ארי יקום סהיד שקר, בגבר, לאסהדא ביה, סטיא.

יז ויקומון תרין גבריא דילהון דינא, קדם יי, קדם כהניא ודיניא, דיהון ביומיא האנון.

יח ויתבעון דיניא, יאות: והא סהיד שקרא סהדא, שקרא אסהיד באחוהי.

יט ותעבדון ליה, כמא דחשיב למעבד לאחוהי; ותפלי עביר דביש, מבינך.

כ ודישתארוון, ישמעון וידחלון; ולא ייספון למעבד עוד, כפתגמא בישא הדין בינך.

כא ולא תחוס, עינך: נפשא חלף נפשא, עינא חלף עינא שנא חלף שנא, ידא חלף ידא, רגלא חלף רגלא.

כ ויהי, כמקרבכון לאגחא קרבא; ויתקרב כהנא, וימליל עם עמא.

כ ויהי, כמקרבכון לאגחא קרבא; ויתקרב כהנא, וימליל עם עמא.

ג ויימר להון שמע ישראל, אתון מתקרבין יומא דין לאגחא קרבא על בעלי דבביכון; לא יזוע לבכון, לא תדחלון ולא תתבעתון ולא תתברון מן קדמיהון.

ד ארי יי אלהכון, דמדבר קדמיכון לאגחא לכון קרב עם בעלי דבביכון, למפרק יתכון.

ה וימללון סרכיא, עם עמא למימר, מאן גברא דבנא ביתא חדתא ולא חנכיה, יהך ויתוב לביתיה: דלמא יתקטיל, בקרבא, וגבר אחרן, יתנכניה.

ו ומאן גברא דארס אתתא, ולא נסבה יהך, ויתוב לביתיה: דלמא יתקטיל, בקרבא, וגבר אחרן, יסבנה.

ז ויהי כד ושיצון סרכיא, למללא עם עמא; וימנון רבני חילא, בריש עמא.

ח וייספון סרכיא, למללא עם עמא, וימרון מאן גברא דדחיל ותביר לבא, יהך ויתוב לביתיה; ולא יתבר ית לבא דאחוהי, כלביה.

ט ומאן גברא דארס אתתא, ולא נסבה יהך, ויתוב לביתיה: דלמא יתקטיל, בקרבא, וגבר אחרן, יסבנה.

י ויהי כד ושיצון סרכיא, למללא עם עמא; וימנון רבני חילא, בריש עמא.

יא וימאן גברא דארס אתתא, ולא נסבה יהך, ויתוב לביתיה: דלמא יתקטיל, בקרבא, וגבר אחרן, יסבנה.

יב ויהי כד ושיצון סרכיא, למללא עם עמא; וימנון רבני חילא, בריש עמא.

יג וימאן גברא דארס אתתא, ולא נסבה יהך, ויתוב לביתיה: דלמא יתקטיל, בקרבא, וגבר אחרן, יסבנה.

יד ויהי כד ושיצון סרכיא, למללא עם עמא; וימנון רבני חילא, בריש עמא.